

מסורת הש"ס

(א) [מגילה ג: מגילה י: מסות יט. וזמס ס: קז: חולין ז: ממורה כל. ערכין זכ:ג:]. (ב) [מסכתא סנהדרין פ"ג:]. (ג) [לעיל ד: וש"נ: סנהדרין ב, ד] [נ"ל דמקן: (ס) מגילה י: וזמס קז: עדיות פ"ח מ"ו, (ו) שס וזמס סב:ג:]. (ד) [ערכין זכ:ג: (ח) [שס חוספ' ערכין פ"ה: (ט) מגילה ג: י: ערכין זכ, (י) בדפוי"י כלס, (כ) וזס וי"ז זכ: אשכט ומרעיה בלסו פרש"י מרישקא' בלע"ז], (ז) [פ"ג ה"ג], (ח) [שבת קט:ז, (י) [דבריםיד: (ס) [שס], (ע) [נ"ל בפ"מ, (פ) [ועי"פ חוס' ביצה ה: ד"ה ופקס ר"א וי"א].

הגהות הב"ח

(א) גמ' קודס לכן. כי"ז וכסס שלענין חומה קר היה לענין קדושה דף י ע"ב ד"ה כל קידוש עכשיו רק קודס לכן קדושה גם לעתיד לבוא:

גליון הש"ס

רש"י ד"ה מצאו אלו. ענין מה שמתה צור גבורה כיון מגילה דף י ע"ב ד"ה כל המלות:

לעני רש"י

מורישק"א [מרישק"ן]. ביצה, מקוה מים ודורים.

רבינו חננאל

על פי נביא נאבאל. בלומר נביא מחירה וכן וז נשרפת על פי נביא: אתמר רב הונא אמר בכל אלו תנן קסבר קדושה ראשונה קדושה לשעתה וקדשה לעתיד והא קדיש עזרא בלא מלך ובלא אורים ותומים. ואמרין עזרא זכר קידוש בעלמא עבד דלא הוה צריך ליה. רב נחמן אמר אפילו באחת מכל אלו תנן דקדושה ראשונה אינה קדושה לעתיד לבא. ועזרא דקדיש אפי"ג דלא הוה אורים ותומים שפיר עבד דבאחת מכל אלו תנן. ומתבנין עליה דרב נחמן. מהא אבא שאול אומר שני בצעין היו בחר הקדושה. תחתונה מתקדשת בכל אלו עליונה קדושה בני גולה שלא במלך ושלא באורים ותומים. תחתונה שהיתה קדושה גמורה בחרים (ס) ועמי הארץ נכנסים שם כו' עליונה שלא היתה קדושה גמורה בתרין אין נכנסין לשם כו' ופרקי תנאי היא. דתנן א"ר אליעזר כשהיו בונים בהיכל היו עושין קלעים בהיכל וקלעים לעזרות כו'. א"ר יהושע [שמעתי] שמקריבין אפי"פ שאין (כ"ד) [בית] כו'. מאי לאו בהא קמפלגי דר' אליעזר סבר קדושה ראשונה אינה לעתיד לבא. ור' יהושע סבר קדשה לשעתה ולעתיד לבא. ודחינן ודלמא תרוייהו קדשה לעתיד לבא סבירא להו וכל חד וחד מאי דאמר. אלא מהא דתנאי א"ר ישמעאל ב"ר יוסי למה מנו חכמים את אלו שששלו בני הגולה מצאו אלו וקדרשום כו' ופשוטה היא. ופרשונה עוד במס' מגילה:

(א) נחמה גירסת דבינו כמ"ש בתי רי"ן מנחם שני:

ידיעות הטומאה

על פי ביצא. חגי זכריה ומלאכי היו שס ועל פיהם צרות הקודש עשו ואין טעם בדבר: **רב הונא אמר בכל אלו סנ קסבר כו'**. כלומר ואי משום קידוש עזרא דהואי צבית שני בלא מלך ובלא אורים ותומים דלאמרינן במסכת יומא (דף כא:) חמשה דברים חסר

מקדש שני אש ושכינה וארון ואורים ותומים ורוח הקודש קסבר קדושה ראשונה דדוד ושלמה לא בטלה ולא הוצרך עזרא לקדש (כלומר שהוא לא הוסיף כלום בלורך ורוחצ ומאי דקדיש כדכתיב (נחמיה יב) ואעמידה שתי תודות לזכר בעלמא עבד: **שני זלעים**.^{[?] מרישק"א בלע"ז: צהרשמהס. הר הזיתים: מחסונה ועליונה. בשיפוע ההר היו ואחת למעלה בגובה ואחת בשפולו: מחסונה נפקדשה בכל אלו. שמימי בית ראשון הכניסוה ומיבירוה לעיר ע"י חומה אחרת: **אלא צעולי גולה**. שהוסיפו על העיר וצנו היקף חומה אחרת לחוך: ה"ג לה בתוספתא דסנהדרין (ס) **מחסונה שהיתה קדושה גמורה עמי הארץ נכנסים לשם ואוכלים קלים אכל לא מעשר שני ואחרים מעשר שני וקדשים קלים עליונה שלא היסה קדושה גמורה עמי הארץ נכנסים שם ואוכלים קלים אכל לא מעשר שני ואחרים מעשר שני. ויש לפרש דעמי הארץ המפרישין מעשרות היו זריזים לעשות צו מלוה מן המוצחר לפי שהיו שומעין דרשה (פ) עשר (ג) בצביל שמתעשר והיו זריזים להסודות עשיתי ככל אשר צויתני (דברים כו) והיו שומעים את המתרגמים ואכלת לפני ה' אלהיך מעשר דגנך מירושך ויהנה (ס) לכן היו נכנסין עד תוך חומת ירושלים הפנימית לקיים לפני ה' אלהיך אכל בקדשים לא היו מעריחין עלמן ואוכלים אותם לפניס מחומה חילוה סכאין מולאים אכסניה צפנים וכשהיו אומרים להס וז קדושה וזו אינה קדושה לא היו שומעין לנו לפי שאומרים וז חומה וז חומה מה לי תחתונה מה לי עליונה: **שפורפה של ירושלים**. גליה ועירוה מקום שהיא נוחה ליכבש: **סנאי היא**. דפליגי בקדושה ראשונה לשעתה ולעתיד לבוא למי"ד לא קידשה לעמיד לבוא אינטרין עזרא לקדשה וקידשה בלא מלך ואורים ותומים ואית ליה אחת מכל אלו תנן ולמי"ד קידשה לעמיד לבוא לא הוצרך עזרא לקדש כלום אלא לזכר בעלמא ולא גמרינן מינה: **שמעטי**. מרצותי: **כשהיו בונים ההיכל**. בימי עזרא: **עושים קלעים**. במקום החומה וצונים את כתלי החומה אלל הקלעים שס לעזרות: **אלא ששהיכל**. נתנו הקלעים לפניס ממקום החומה וצונים את החומה מצחוץ שלא חונו עניניהם מן ההיכל. וקס"ד דהקן קלעים לרצי אליעזר כדי להכשיר העזרות להקריב קרבן דאס אין צית אין קרבן קדושה ראשונה בטלה לה: **ואע"פ שאין חומה**. בירושלים קודס שנצית**}

החומה: **ומאי דשמיע ליה כו'**. ולא בא רצי אליעזר ולא שמעיה לרצי אליעזר דלמר לא קידשה: **למה מנו כו'**. עיירות מנו חכמים בפרק בתרא דערכין [ג:] שהיו מוקפות חומה מימות יהושע בן נון לענין מלות בתי ערי חומה והיה להם למנות עוד הרבה שלא מנאוס: **וקידשום**. לא פורש לי צמה מקודשים ערי ארץ ישראל: **קסבר לא קידשה ורמינהי כו'**. היינו תנאי: **וכי אלו בלבד היו**. מוקפות חומה מימות יהושע בן נון: **מלאו אלו**. דרך ביאחס: **הא אמרינן לקמן**. בסימא דרך ברייתא מקיים ואזיל לא אלו בלבד: **כל המאוס האלו**. מלות בתי ערי חומה ושלוח מנורעים ושאין עושים מגרשיהן שדה: **טומאה**

תני באחת מכל אלו. תימה דמה דחקו להגיה דכמה סתם משניות אשכחן דאית להו קדושה לעמיד לבא צפ"ק דמגילה (דף י' ושס) ובפרק בתרא דזבחים (דף ק"ב: ושס) דקדושת ירושלים אין אחריה היתר: **אלא** בבני גולה. אע"פ שהיה הדבר בא לידי

«על פי נביא נאכלת ועל פי נביא נשרפת: כל שלא נעשית בכל אלו כו': איתמר רב הונא אמר יבכל אלו תנן רב נחמן אמר באחת מכל אלו תנן רב הונא אמר בכל אלו תנן קסבר (פ) קדושה ראשונה קידשה לשעתה וקידשה לעתיד לבא ועזרא יזכר בעלמא הוא דעבד רב נחמן אמר באחת מכל אלו תנן קסבר קדושה ראשונה קידשה לשעתה ולא קידשה לעתיד לבא ועזרא קדושי קדיש אע"ג דלא הוו אורים ותומים איתיביה רבא לרב נחמן כל שלא נעשית בכל אלו תני באחת מכל אלו תא שמע (י) אבא שאול אומר שני ביצעין היו בחר המשחה תחתונה ועליונה תחתונה נתקדשה בכל אלו עליונה לא נתקדשה בכל אלו אלא בעולי גולה שלא במלך ושלא באורים ותומים תחתונה שהיתה קדושתה גמורה עמי הארץ נכנסין לשם ואוכלין שם קדשים קלים אבל לא מעשר שני וחברים אוכלין שם קדשים קלים ומעשר שני עליונה שלא היתה קדושתה גמורה עמי הארץ היו נכנסין שם ואוכלין שם קדשים קלים אבל לא מעשר שני וחברים אין אוכלין שם לא קדשים קלים ולא מעשר שני ומפני מה לא קידשוה (ג) שאין מוסיפין על העיר ועל העזרות אלא במלך ונביא ואורים ותומים ובסנהדרין של ע"א ובשתי תודות ובשיר ולמה קידשוה למה קידשוה הא אמרת לא קידשוה אלא למה הכניסוה מפני שתורפה של ירושלים היתה ונוחה היא ליכבש משם

תני באחת מכל אלו. תימה דמה דחקו להגיה דכמה סתם משניות אשכחן דאית להו קדושה לעמיד לבא צפ"ק דמגילה (דף י' ושס) ובפרק בתרא דזבחים (דף ק"ב: ושס) דקדושת ירושלים אין אחריה היתר: **אלא** בבני גולה. אע"פ שהיה הדבר בא לידי תקלה הכניסוה כדי שימסרו עלמס עליהם יותר כשיש זה שם קדושה: **דבול"י ע"מא קידשה לעתיד לבא**. וא"ת דצפ"ק דחגיגה (דף ג: ושס) אית ליה לרצי אליעזר בלא קידשה לעמיד לבוא גבי עמון ומואב מעשרין מעשר עני בשביעית ובריש מסכת ביצה (דף ג:) נמי אית ליה לרצי אליעזר דעיגול דעיגולין עולה צבייתא דליטורא קציעות ומאן דאית ליה הכי קסבר תרומה בזמן הזה דרבנן כדמוכח בפרק הערל (יבמות דף פב.) וי"ל דקדושת הארץ לגבי תרומה ומעשרות בטלה והכל איירי בקדושת מחילה דאפשר ליה וקדושת בתי ערי חומה דמייתי בסמוך נמי הויה קדושת מחילה וחק על גב דקדושת הארץ בטלה מ"מ צפ"ק דביצה (דף ה: ושס) ציקס ר' אליעזר להפקיר כרס רצעי לעניים דמדרבנן היה לרץ להוליכו לירושלים וא"ת אי בקדושת מחילה נמי לא קידשה לעמיד לבא לרצי אליעזר מה ירוחו עניים כיון שלא יוכלו לאכלו צירושלים ואס יפדו הפירות מה ירוחו וי"ל לפי שיכולין לפדותו בשוה פרוטה אפי"פ שזוין הרבה ואפי' לתתלה שרי כשאין הפסד להקדש כשאין צית המקדש קיים כדמוכח (י) בפרק בתרא דערכין (דף כט. ושס) גבי ההוא גברא דאחרימינהו לנכסי א"נ מודה רבי אליעזר דעזרא קידס לעמיד לבא קדושת (פ) מחילה:

נטמא

תנאי היא (ג) דתנאי (א"ר אליעזר שמעתי כשהיו בונים בהיכל עשו קלעים להיכל וקלעים לעזרות אלא י"שבהיכל בונים מבחוץ ובעזרות בונים מבפנים אמר רבי יהושע שמעתי (י) שמקריבין אף על פי שאין בית אוכלין קדשי קדשים אע"פ שאין קלעים קדשים קלים ומעשר שני אע"פ שאין חומה מפני שקדושה ראשונה קידשה לשעתה וקידשה לעתיד לבא לאו מכלל דר' אליעזר סבר לא קידשה לעתיד לבא א"ל רבינא לרב אשי ממאי דלמא דכולי עלמא קדושה ראשונה קידשה לשעתה וקידשה לעתיד לבא ומר מאי דשמיע ליה קאמר ומר מאי דשמיע ליה קאמר וכי תימא קלעים לר' אליעזר למה לי לצניעותא בעלמא אלא הני תנאי דתנאי (א"ר ישמעאל ברבי יוסי למה מנו חכמים את אלו שכשעלו בני הגולה מצאו אלו וקידשום אבל ראשונות בטלו משבטלה הארץ אלמא קסבר קדושה ראשונה קידשה לשעתה יולא קידשה לעתיד לבא ורמיניה (י) אמר ר' ישמעאל בר' יוסי וכי אלו בלבד היו והלא כבר נאמר י^{ששים עיר כל חבל ארגוב ממלכת עוג בבשן כל אלה ערים בצורות חומה גבוהה אלא למה מנו חכמים את אלו שכשעלו בני הגולה מצאו אלו וקידשום קידשום השתא הא אמרינן לקמן דלא צריכא לקדושי אלא מצאו אלו ומנאום ולא אלו בלבד אלא כל שתעלה בידך מסורת מאבותיך שמוקפת חומה מימות יהושע בן נון כל מצות אלו נוהגות בה מפני שקדושה ראשונה קידשה לשעתה וקידשה לעתיד לבא קשיא דר' ישמעאל בר יוסי אדרבי ישמעאל בר יוסי איבעית אימא תרי תנאי אליבא דר' ישמעאל בר יוסי איבעית אימא חדא מינייהו ר' אלעזר בר יוסי אמרה דתנאי (י) ר' אלעזר בר יוסי אומר ^א אשר לוא חומה י^{אע"פ} שאין לו עכשיו והיה לו קודם (ב) לכן: **נטמא**}

החומה: **ומאי דשמיע ליה כו'**. ולא בא רצי אליעזר ולא שמעיה לרצי אליעזר דלמר לא קידשה: **למה מנו כו'**. עיירות מנו חכמים בפרק בתרא דערכין [ג:] שהיו מוקפות חומה מימות יהושע בן נון לענין מלות בתי ערי חומה והיה להם למנות עוד הרבה שלא מנאוס: **וקידשום**. לא פורש לי צמה מקודשים ערי ארץ ישראל: **קסבר לא קידשה ורמינהי כו'**. היינו תנאי: **וכי אלו בלבד היו**. מוקפות חומה מימות יהושע בן נון: **מלאו אלו**. דרך ביאחס: **הא אמרינן לקמן**. בסימא דרך ברייתא מקיים ואזיל לא אלו בלבד: **כל המאוס האלו**. מלות בתי ערי חומה ושלוח מנורעים ושאין עושים מגרשיהן שדה: **טומאה**

מנתי גופה, דלא צריכא לקדושי. דקא מקיים ואזיל צה וכל שמתלה בידך מסורת מאבותך (שס א'). כל מצות אלו. הטהרות בערי חומה, שלוח מנורע וקריאת מגילה במחשם עשר וביטת חלוט צה למוף שנה (שס.) חדא מינייהו. הך דקמיי קידשה לעמיד לבא, ר' אלעזר בר יוסי אמרה. כי היכא דקאמר אפי"פ שאין לו עכשיו ואפי"ג דמרוצ לא בטלה קדושהי (שורבין זב.). אשר לוא חומה. לוא כתיב, משמע לא ומשמע לו, כלומר אין לו עכשיו והיה לו חומה קודם לכן, הוה נמי בית חלוט צהו (שס זכ. ועי' חות' ושס) אלמא סבירא ליה קדושה קמייתא לא בטלה מחמת חורבן, והיינו תנאי (מגילה י:).

מזו.

עין משפט גר מצוה

בג א מיי פ"ו מהל' בית הבחירה הלכה יכ סמג עשין קסג:
בר ג א ד מיי שם הל' יד וצבת המקדש דוקא ועיין בהלכה טו:
בה ה מיי שם פ"ו הל' כג ואזלא מתיבת הכ"מ ע"ש:

כו ו מיי שם פ"ו הל' טו:
כו ז מיי פ"א מהל' תרומות הל' א ופ"ו מהל' בית הבחירה הלכה טז וזה לענין שאר אי' ועיין בכ"מ בפרי"ג מהל' שמיטין הלכה טו:
בה ח מיי פ"א מהל' מגילה הל' ד ופ"י"ב מהל' שמיטין הלכה טו וע"ש בהשגות וצ"מ:

תורה אור השלם

1. (ד) ונבדל את כל עירי צעת והוא לא דתהא קריה אשר לא לקחנו מאבתם ששים עיר כל חבל ארצב ממלכת עוג בפישן: (וז) כל אלה ערים בצורות חומה גבוהה דלתים ובריח לבד מעיר הקדש תרבה מאד:
דברים ג ד-ה
2. ואם לא יקאל עד מלאת לו שנה תמיתה וקם הבית אשר בעיר אשר לו חומה לצמיתת לקנה אותו לדרתיו לא יצא ביביל: ויקרה כה ל

מוסף רש"י

קדושה ראשונה. שמתקדשה ירושלים (מגילה א'). לעתיד לבא. לומר שמסתבר (שס.) על העיר. על ירושלים (סנהדרין ב יד. סוטה מה.) עשו קלעים להיכל. קס"ד במקום חומת היכל, שהיא מונח הבנינו בעזרה קרוי אשר תמה חל מונע, שאלמלא כן לא היו מקריבין עד שיגמר הבנין, והס תתילו להקריב קרבנות משנלא שם בימי טורש, כמו שמכונ בספר עזרא, ועד עשרים ושנים שנה אחרי כן לא נגמר הבית, בשנת שלס לעיוס האחרון (מגילה א'). בונים מבחוץ. שהיו הקלעים פורשים לפניס משווי החומה, שלא יכנסו טויון לתוך ההיכל (שס.) קדושה ראשונה. של בית (מכות יט) וזמס ס: סב.). לאו מכלל דר' אליעזר. דעני קלעים, סבר לא קידשה. לומר חורבן, לפיכך פירסו קלעים במקום בנין וחורו וקדשו ממוות וצביר (מגילה א'). מאי דשמיע ליה קאמר. ולא משום לורך (שס.) למה מנו חכמים את אלו. עיירות מנו בפרק בתרא דערכין לענין בתי ערי חומה לומר שהיו מוקפות חומה מימות יהושע בן נון ואין שם יותר לענין בתי ערי חומה, וכלא הרבה היו שס והסם נמי מן וכל כיואל כהן (שס.) מצאו אלו וקידשום. מפרש בתקפת שנועות דמקדיש לה בשתי ממות וצביר וצ"ד מהלכין ושתי ממות אחריהן וכו' (שורבין זב.). אבל הקדושה הראשונת בטלו. שאין קדושת הארץ טהגה כהן ואין כהן דין ערי חומה, משבטלה הארץ. בחורבן ראשונה. שקדשה יהושע (שס.) ורמיניה. מסקנא דמילתיה הוה דלמר לעיל הכי תנאי פלגי בקדשה ולא קדשה (מגילה י.). הא אמרינן לקמן. כסופיה דהא

נחמה גירסת דבינו כמ"ש בתי רי"ן מנחם שני: